

ACC. N:R M 0650:1-8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Tingal Johansson*
 Härad: *Östbo*, *Västra* Adress: *Byggnsk, Gjöarna, Värnans*
 Socken: *Dör. s.v.*, *Tvennum* Berättat av:
 Uppteckningsår: *1948* Född år *1885* i *Byggnsk, Fyple*

Offer mot sjukdom. s. 1-8.

H. G. 1.

I Rydaholms s:n Östbo h:d. på gården
Upplid marker finnes en källa kallad
"Magge källa". Från den bruckade man
kända hälsoratten och offra i.

Man har i slutet av 1890-talet
funnit mynt, kopparplåt, hästrkor
och små mässingsbitar i vilka man
borrat hål varför man tror att de
använts då man skjutit s.k. trollkott.
I gamla tider hämtade man vatten
här och drack av hälsorkäl.

Heligtorsdagsmorgon bruckade man
doppa barn i vattnet för att befria
dem från sjukdomar.

I Votterps s:n. finnes två offerkällor
med i form af dagas stadgat anseende.

Den ena av dessa är belägen öster
om sjön Hindren en halv mil norr
om Bors station, i närheten av
Lofet Slätten varför den också
kallas "Slättakällan".

Trone i skogen bland granar och
andra träd rinner den upp och
har sitt utfall mot norr.

Den andra källan i Votterps finnes
på "Edsskog" på ett smalt näs
mellan sjöarna Furen och Flåren.
För omkr. 100 år sedan hade
källan stort anseende.

Långväga ifrån kom då sjuka
människor för att dricka sig till
hälsa av källans vatten.

Lamliga t.o.m. bodde där tidigare
triskajor som de uppförde åt sig.

Nå man tog vatten och opprade; källan
skulle man vara tykt, men brös fick
sägas t.ex. - "ja sullä gå hit å be,
å få lita" vattän te moäs pjänn."

I källan har funnits pengar och
skrot. Källans vatten ser brun-
röttigt ut vilket kanske beror
på järnhalt.

I en skog på gården Robtorps ägor
Svenarums s:n finnes på slutningen
av ett berg en urhalkning i berget
omkr. 70 cm. i diameter och omkr. 90 cm.
djup. Det är vad folk i orten kallar
"jättägryta". Denna var under 1800-
talet använd som oppskälla.

I en skildring av Ljöberg, kallas den
"ellunkagrytan" och säges f. sådana
grytor kallas på andra platser i
Småland "Pukekittlar". (En liknande
gryta finnes i Fryele s:n och den kallas
"pukekäll.") I grytan vid Robtorp i
Svenarum opprade man pengar, och
i grytan ligga ännu koppar- och silver-
slantar både svenska, norska, danska
och tyska. Som grytans vatten
inte kommer från någon "källäder"

utan helt enkelt är rågnvatten så är
vattnet grumligt och grönt.

Det berättas att det förr fanns en kvinna
som bodde i närheten av grytan och
hon brukade midnattsaftnarna
skura grytan ren varefter hon åter
lade pengarna tillbaka i grytan.

Vattnet ansågs läkande för utslag,
skabb och andra hudsjukdomar, och
man tvättade sig i vattnet.

I början av 1800-talet brukade ungdomen
samla midnattsafton
vid källan eller grytan, oppra i den och
dricka av dess vatten, och därefter
dans vid grytan tills solen gick upp.

¶ Tremsås Hjälskammar by
Värnamo s:n finnes en källa
i ett berg i vilken man brukat
appra pengar (Kopparmynt, silvertita
5-skillingar av silver o.d.)

¶ Hångers s:n finnes "alludda källa"
där man midsommarafton förr
brukade dricka vatten till hälsa
men huruvida man apprade i
denna källa är obekant.

För omkring 20 år sedan vid skogsarbetning hos Robert Svensson Tozp Hagshult socken hittade man en gran som var försedd med en mängd träpluggar inslagna i stammen. Dessa träpluggar hade borrats in av människor, som hade velat trolla bort sjukdomar och annat, som de velat bli av med. I plugghålén fanns hårturrar, trassar m.m. En av huggarna som petade i hårturarna fick genast en besynnerlig värk i ett finger sägs det.

En annan Trollgran fälldes 1938 i Sjöbo Täfteby s:n. Den mätte vid brösthöjd 54 cm. och hade 15-9 årsringar = gravens ålder 159 år. Ett par meter från roten var i stammen inborrade 2 st. pluggar av furuträ, av ett par tumms grovlek. Pluggarna ansågs vara inborrade på 1800-talet.

Det var mycket skrock om gamla
träd förr i tiden. Så t.ex. var det inte
bra att elda med rönn, ty då flydde
tontarna, flygrönn (= rönn som växt
som parasit på andra träd) var bra till
selpinnar, de skyddade mot förgörning.

I gamla tallar, granar och ekar sätter
man bort "sjukdomar". Tandvärk "sätter"
man bort på så sätt att man klyvde en
värkande "römslyå", skar ut en "speta"
varmed man petade den värkande
tanden så "spetan" blev blodig, och så
sätte man in spetan i rönnen där den
tagits och band om den med bast och
trädet kunde leva och växa, men
det var farligt för den som högg ner
ett sådant träd, ty han fick den sjuk-
dom som "sätts bort" i trädet.